

© Bioscoop Le Stockel

VRIJETIJDSACTIONIVITEITEN ONDER JONGEREN IN HET BRUSSELS GEWEST

Casestudies: Simonis & Stokkel

Context

In aansluiting op de Stand van zaken beschikbare voorzieningen¹ op het Brusselse grondgebied, gepubliceerd in maart 2024, wilde perspective.brussels de vrijetijdsbesteding van jongeren in kaart brengen als het gaat om sportieve, culturele en recreatieve activiteiten en het gebruik van de openbare ruimte. Het onderzoek vond plaats in twee zones van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, namelijk de wijken rond Simonis en Stokkel. Aan de hand van een kwalitatieve benadering, met enquêtes op straat onder voorbijgangers, worden een aantal vragen gesteld: wat is de vrijetijdsbesteding van jongeren in het Brussels Gewest? Verschilt die volgens sociaal-demografische factoren zoals geslacht, leeftijd of wijk waar ze wonen? Welke (concrete of symbolische) obstakels zijn er voor de sportieve en/of culturele emancipatie van bepaalde jongeren? En tot slot: hoe kunnen we rekening houden met de waargenomen dynamiek om de stad en haar voorzieningen inclusiever en geïntegreerder te maken?

ABOUT.brussels #10

Juni 2025

Redactie:

Louise TROOSTERS, Elisa DONDEERS
Louis DE GRADY

Proeflezing:

Annabelle GUÉRIN, Gaëlle VALCKE,
Antoine DE BORMAN, Jorge
PUTTEMANS

Voor meer informatie:

www.perspective.brussels

Naamsestraat 59 – 1000 BRUSSEL.

¹ https://perspective.brussels/sites/default/files/documents/2024_03_stavazavoorzieningen.pdf

Wie ?

De doelgroep van de enquête waren jongeren tussen 12 en 18 jaar. Die leeftijdsfase komt overeen met de overgang van kindertijd naar volwassenheid, een periode waarin jongeren zowel lichamelijk als emotioneel en sociaal grote ontwikkelingen doormaken en loskomen van hun ouders of familiekring. Ook de manier waarop de openbare ruimte wordt ervaren wordt rijker, diverser en autonomer. Om een nauwkeurig beeld te krijgen van het aanbod en de behoefte aan collectieve voorzieningen in de stad, is het essentieel om naar die leeftijdsgroep te kijken, aangezien ze gemiddeld 9 % van de totale bevolking van de onderzochte wijken uitmaakt.

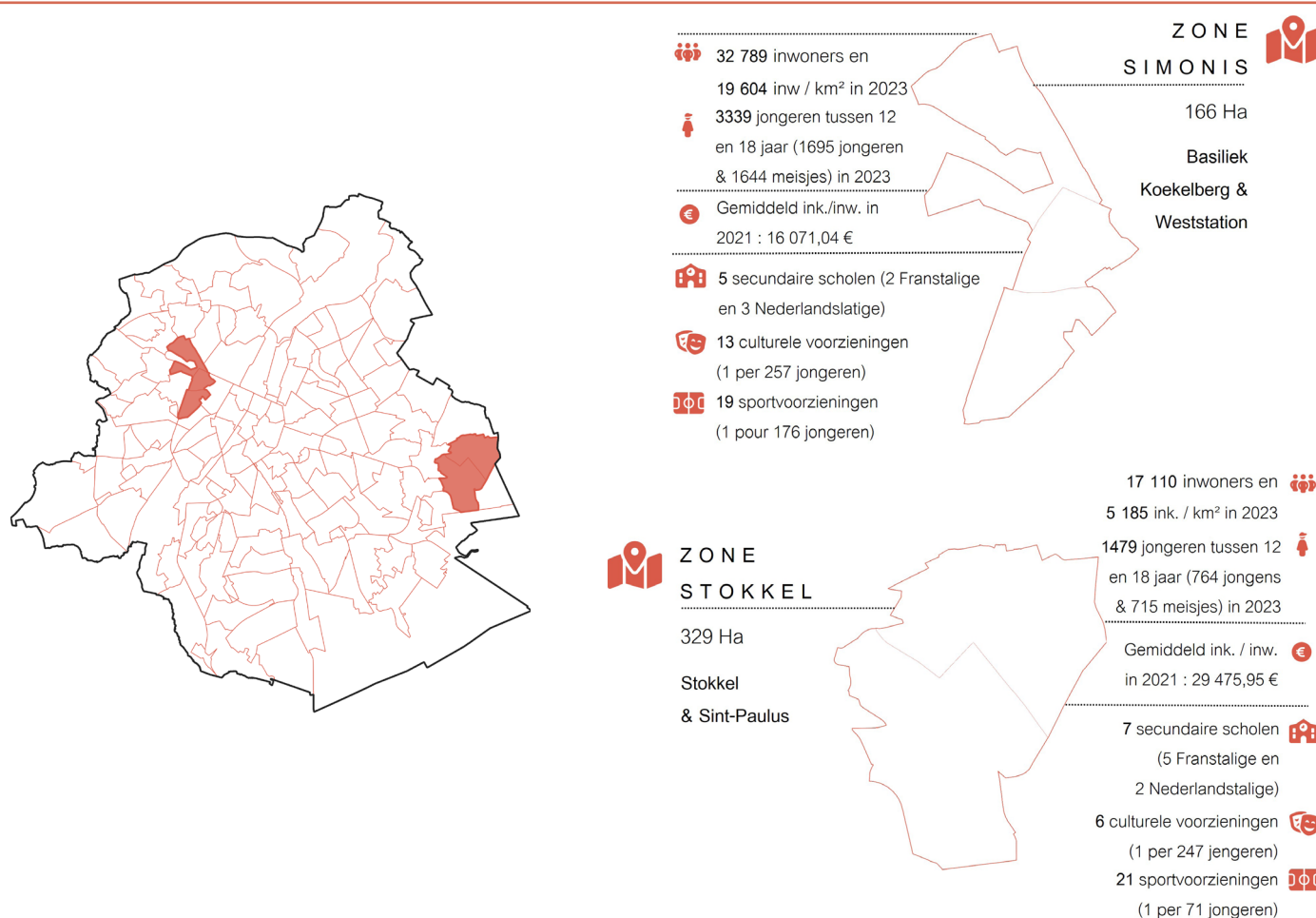
Waar ?

De twee gebieden van de enquête verschillen op geografisch, economisch en sociaal vlak. Ze werden geselecteerd op basis van drie criteria :

- > de aanwezigheid van Franstalige en Nederlandstalige secundaire scholen in beide zones;
- > de keuze voor een centraal gelegen zone, in de eerste kroon, en een zone in de rand, in de tweede kroon ;
- > het aantal voorzieningen is verschillend in de twee zones.

De zones omvatten op hun beurt verschillende wijken van de Wijkmonitoring van het BISA, namelijk de Basiliek-, Koekelberg- en Weststationwijk voor de Simonis-zone en de Stokkel- en Sint-Pauluswijk voor de Stokkel-zone.

FIGUUR 1 Situering van de 2 studiezones

Hoe ?

De enquête op het terrein werd uitgevoerd tussen 15 april en 15 mei 2024, door het marktonderzoeksbureau Dedicated, volgens het principe van randomisatie, dat wil zeggen willekeurige selectie van deelnemers totdat een voldoende representatieve steekproef van de onderzochte populatie was verkregen.

609 jongeren werden bevraagd. Die groep jongeren bestaat uit 305 meisjes en 304 jongens ; 347 inwoners van de Simoniszone en 262 van de Stokkelzone ; die relatief gelijk verdeeld zijn wat leeftijd betreft, met een lichte oververtegenwoordiging van jongeren van 15 jaar (103 van de 609) en ondervertegenwoordiging van jongeren van 12 jaar (58).

De jongeren beantwoordden een vragenlijst van 10 minuten, bestaande uit zeven hoofdvragen en een reeks mogelijke deelvragen, die varieerden afhankelijk van de antwoorden die ze gaven. De antwoorden waren spontaan in het geval van open vragen, of begeleid in het geval van gesloten meerkeuzevragen. De verzamelde gegevens kunnen worden geanalyseerd volgens 3 verschillende invalshoeken ; geslacht, leeftijd en woongebied.

↑ Foto 1: Pedro Correa © perspective.brussels

Collectieve activiteiten

Uit de verzamelde gegevens komen een aantal trends naar voren, onafhankelijk van geslacht, leeftijd en woonplaats, die een algemeen beeld geven van de vrijetijdsbesteding van Brusselse jongeren.

Sportieve activiteiten

De eerste onderzochte vrijetijdsactiviteit was sport, in sportclubs waarvoor een lidmaatschap (of ten minste een financiële bijdrage) vereist is, en/of in vrij toegankelijke faciliteiten buiten, zonder tijds- of financiële beperkingen. **Een op de twee jongeren in de totale steekproef beoefent regelmatig een of meer sporten in een club, en een op de drie jongeren maakt gebruik van een vrij toegankelijke faciliteiten.**

De gebruiksfrequentie van de sportvoorzieningen in een club ligt hoog: 81% van de jongeren die deze vraag positief beantwoordde, zei meerdere keren per week te gaan en 14 % één keer per week. Tegelijkertijd doet slechts 42 % van de jongeren die naar een vrij toegankelijke infrastructuur gaan dat meerdere keren per week, en 28 % wekelijks.

Gebrek aan interesse is een van de belangrijkste redenen waarom jongeren niet sporten, niet in een club en niet in een vrij toegankelijke faciliteit. Tijdgebrek blijkt ook een belangrijke reden te zijn om niet aan sport te doen in een club. Tot slot wordt zowel in Simonis als in Stokkel de afstand tussen de voorzieningen en de woonplaats genoemd als een belemmering om te sporten.

Afhankelijk van het type vraag houden de percentages in deze tekst rekening met ofwel de volledige steekproef (alle 609 jongeren), ofwel een variabel deel ervan, in welk geval «N =» overeenkomt met het aantal respondenten in kwestie.

Om er echter voor te zorgen dat de steekproef exact representatief is, wordt ze aangepast door de antwoorden te wegen om het gewicht van de respondenten te verhogen of te verlagen, naargelang ze over- of ondervertegenwoordigd zijn in de totale populatie.

1 op de 3

jongeren maakt gebruik van vrij toegankelijke faciliteiten buiten.

37% van degenen

die sporten in een club maakt ook gebruik van de vrij toegankelijke infrastructuur

27% van de jongeren

van de jongeren die niet in een club sporten maken gebruik van een vrij toegankelijke infrastructuur.

Culturele activiteiten

De tweede onderzochte vrijetijdsbesteding zijn de culturele activiteiten, in de breedste zin van het woord; ongeacht of de jongere deelnemer of toeschouwer is, of de activiteit permanent of tijdelijk is, en of de voorziening al dan niet geïnstitutionaliseerd is. Terwijl 71 % van de populatie interesse heeft voor de bioscoop, kunnen museumbezoeken slechts 23 % van de jongeren boeien, concerten 18 % en theater 15 %. Voor elk van de culturele activiteiten zijn de drie belangrijkste obstakels voor degenen die regelmatig zouden willen deelnemen tijdgebrek, een te hoge prijs en niemand hebben om mee te gaan.

2 op 3 bevraagde jongeren nemen regelmatig deel aan culturele activiteiten.

Bioscoopbezoek is de meest wijdverspreide culturele activiteit.

TABEL 1 Sportbeoefening naar geslacht

Wat zijn de belangrijkste obstakels om deel te nemen aan culturele activiteiten?	Bioscoop (N²=257)	Museum (N²=155)	Theater (N²=127)	Concert (N²=112)
Ik heb geen tijd	42 %	47 %	44 %	29 %
Het is te duur	31 %	18 %	22 %	41 %
Ik heb niemand om mee te gaan	15 %	12 %	21 %	12 %

Andere bezigheden in de vrije tijd

Om de studie uit te breiden naar alle vrijetijdsgewoonten van Brusselse jongeren, geven enkele meer open vragen een beeld van hun belangrijkste andere bezigheden: tijd doorbrengen met vrienden of familie voor 38 % van de jongeren, gamen voor 32 %, muziek voor 29 % en lezen voor 26 %. Daarbij komt nog de vaststelling dat 59 % van de jongeren die dingen thuis doet, 20 % op openbare plaatsen en 15 % bij vrienden of familie.

68 % van de jongeren is het erover eens is dat er in hun wijk voldoende sportvoorzieningen zijn.

55 % vindt het cultureel aanbod in zijn wijk te beperkt.

Foto 2: Pedro Correa© perspective.brussels

2 N’ komt overeen met het aantal jongeren die het volgende hebben geantwoord «ik doe het nooit maar ik zou het willen doen» en «ik doe het af en toe maar ik zou het graag meer doen» op vraag 5a (Ben je geïnteresseerd om deel te nemen aan culturele activiteiten?)

Buitenschoolse activiteiten

Tot slot wilden we het delen van de sport- en culturele voorzieningen en de programmatorische mix ter sprake brengen en aanmoedigen. In dat verband bracht de enquête aan het licht dat weinig jongeren deelnemen aan buitenschoolse activiteiten op hun school. Slechts **13 % zegt na schooltijd op school te blijven**. De 78 jongeren die deelnemen aan buitenschoolse activiteiten op hun school blijven daar voornamelijk om te studeren en hun huiswerk te maken (43 %) of om te voetballen (26 %). Hoewel die vaststelling geen rekening houdt met de mogelijkheid dat jongeren naar andere scholen dan hun eigen school gaan om deel te nemen aan buitenschoolse activiteiten, moedigt ze wel een flexibeler gebruik van die ruimtes aan.

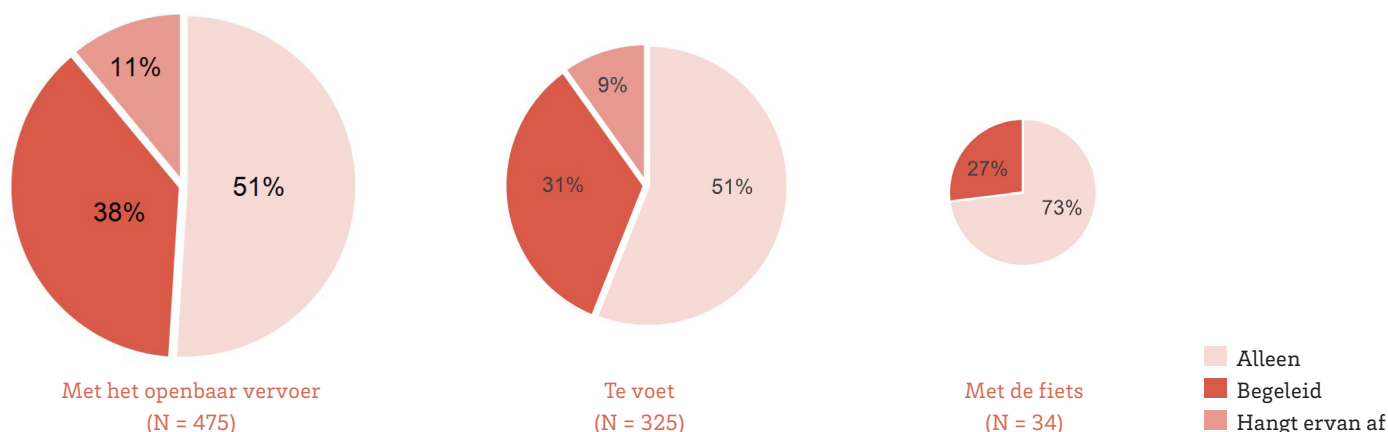
↑ Foto 3 : Gemeenteschool Clair-Vivre, Evere © 2018 Jonathan Ortegat

De klaslokalen, gymzalen en aula's bieden buiten de lessen, wanneer ze niet in gebruik zijn, mogelijkheid voor een ruime waaier aan sportieve en culturele activiteiten.

Dynamiek van de verplaatsingen

De dynamiek van de verplaatsingen en de toegankelijkheid van de vrijetijdsvoorzieningen voor jongeren tussen 12 en 18 jaar, zowel binnen als buiten hun wijk, zijn parameters die niet over het hoofd mogen worden gezien. Hoewel de geografische spreiding van die leeftijdsgroep nog vaak afhangt van waar de ouders wonen, is het zo dat hoe ouder de jongere is, hoe waarschijnlijker het is dat hij of zij de openbare ruimte zelfstandig ervaart en meer bewegingsvrijheid geniet. Die trends zijn terug te vinden in de gegevens die werden ingezameld tijdens de enquête op het terrein: ten eerste in het overwicht van het openbaar vervoer (78%) in vergelijking met verplaatsingen te voet (53 %) en met de auto (14 %), en ten tweede in het relatief hoge percentage jongeren dat alleen onderweg is in plaats van onder begeleiding, ongeacht de verplaatsingswijze.

FIGUUR 2 Verplaatsingsdynamieken

Nochtans zijn een lokaal aanbod en toegang tot vrijetijdsvoorzieningen dicht bij de plek waar ze wonen essentiële elementen voor de goede werking van een wijk. Afhankelijk van de respectieve capaciteit van de voorzieningen, de staat waarin ze verkeren, het beheer en de werkwijze, zullen ze uiteraard verschillende kwaliteiten te bieden hebben, in termen van toegankelijkheid, aanpasbaarheid, lokale verankering en/of aantrekkelijkheid enz.

Verschuiven architecturale en stedelijke projecten stellen nieuwe diensten voor of herdenken het bestaande sport- of culturaanbod om zich aan te passen aan de veranderende behoeften van jongeren en hun vrijetijdsbesteding. De aan- of afwezigheid van stedelijke projecten en/of voorzieningen van voldoende aantal en kwaliteit beïnvloedt beslist de verplaatsingen van jongeren in hun wijk, en daarbuiten als dat nodig is, hoewel het niet de enige variabele is.

Variaties in vrijetijdsbesteding volgens sociaal-demografische situatie en locatie

Zoals hierboven vermeld, zijn de verzamelde gegevens uitgesplitst naar verschillende factoren, namelijk geslacht, leeftijd en woonplaats. Dat maakt het mogelijk om de variaties in de vrijetijdsactiviteiten van jongeren te bestuderen die door elk van die factoren worden beïnvloed.

Naar geslacht

Het geslacht van de betrokkene is de indicator die de meeste verschillen laat zien: **ten eerste** sporten jongens meer dan meisjes, in clubs (58 % van de bevroegde jongens en 42 % van de bevroegde meisjes) maar ook, en vooral, in vrij toegankelijke faciliteiten (44 % van de bevroegde jongens en 19 % van de bevroegde meisjes). Het verschil tussen de geslachten is nog duidelijker in de openbare ruimte. **Ten tweede** wonen meisjes meer culturele activiteiten bij die worden aangeboden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of nemen ze er meer aan deel dan jongens (72 % van de bevroegde meisjes en 62 % van de bevroegde jongens).

De frequentie van die activiteiten en de belangstelling ervoor variëren in verhouding tot die cijfers. Jongens gaan vaker naar de sportinfrastructuren in hun wijk dan meisjes, en zijn meer geïnteresseerd in sport. Omgekeerd nemen meisjes vaker deel aan culturele activiteiten en wonen ze die vaker bij, en zijn ze er over het algemeen meer in geïnteresseerd.

De meest beoefende sporten in een club zijn, in volgorde van belangrijkheid, sporten op openlucht sportterreinen (genoemd door 39 % van de jongens en 24 % van de meisjes die sporten in een club), vechtsporten (genoemd door 28 % van de jongens en 17 % van de meisjes die sporten in een club) en zandsporten (genoemd door 18 % van de jongens en 19 % van de meisjes die sporten in een club).

Bioscoopbezoek is veruit de populairste culturele activiteit onder de ondervraagde jongeren, ongeacht hun geslacht.

Het sportcentrum Victoria in Koekelberg, dat tot 2029 wordt verbouwd door de bureaus CENTRAL en NP2F, zal een flexibelere en grotere plek worden.

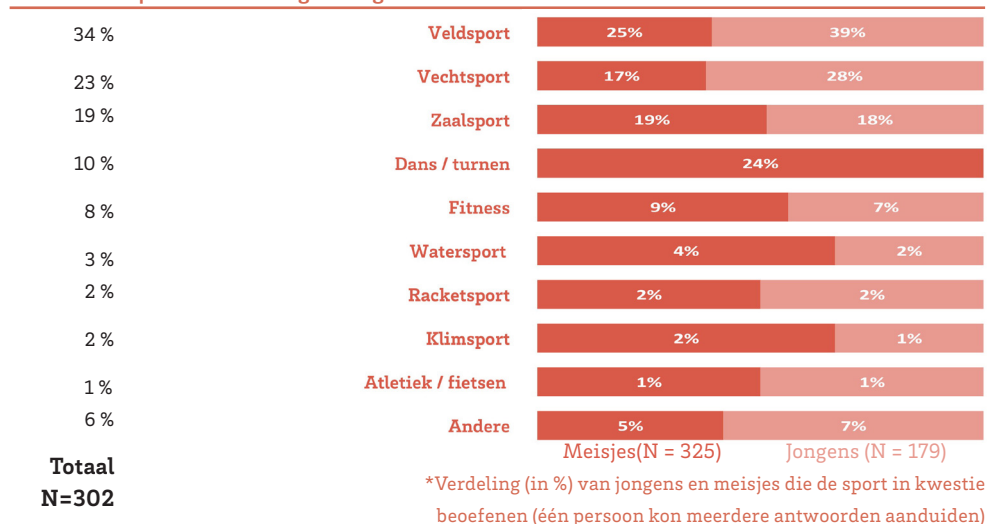
De renovatie van het cultureel centrum Cadol, uitgevoerd door het architectenbureau OUEST in het kader van het duurzaam wijkcontract «Jacquet», heeft tot doel een nieuwe ruimte te creëren voor ontmoetingen, voorstellingen en kennismaking met kunst en cultuur.

24 % van de meisjes, en geen enkele jongen, die sporten in een club, doen aan dans en turnen.

26 % van de meisjes bezoekt een museum en tentoonstellingen en

19 % woont een muziekoftreden bij.

FIGUUR 3 Sportbeoefening naar geslacht

Op dezelfde wijze verschillen de andere bezigheden in de vrije tijd naargelang het geslacht. Terwijl iedereen het erover eens is dat tijd doorbrengen met familie en vrienden een van de belangrijkste bezigheden in de vrije tijd is, noemt 55 % van de jongens gamen, terwijl slechts 7 % van de meisjes dat doet. Die laatste kiezen eerder voor muziek en lezen.

Het laatste punt dat een duidelijk onderscheid maakt tussen de activiteiten op basis van het geslacht is het gebruik van de openbare ruimte en de mobiliteit. Jongens lijken onafhankelijker te zijn als het gaat om verplaatsingen; ze zijn veel vaker alleen onderweg dan met begeleiding, veel van hen gaan te voet (58 % tegenover 48 % van de meisjes), en ze geven aan zich vrijwel geheel veilig te voelen in de openbare ruimte van hun wijk (95 % tegenover 89 % van de meisjes).

Naar leeftijd

Leeftijd is de tweede indicator die werd bestudeerd, waardoor de verkregen gegevens konden worden opgesplitst in zeven categorieën, van 12 tot 18 jaar, en mogelijke verschillende konden worden waargenomen.

Het **aantal jongeren dat sport in een club is relatief stabiel** en ligt in alle leeftijdsgroepen rond de 50 %. Voor de vrij toegankelijke openbare voorzieningen is het beeld vergelijkbaar, ongeveer 30 %. Die waarnemingen gaan gepaard met een licht en toenemend verlies van interesse in sportactiviteiten bij jongeren van 15 en 16 jaar (40 tot 45 % sport in een club). Uit de studie «Blik op het studentenleven 2023-2024»³, uitgevoerd door Perspective in 2022 op regionaal niveau, blijkt dat die statistieken vergelijkbaar zijn voor jongeren van 18 jaar en ouder; 62,5 % van hen beoefent een sport. De vrouwen (53 %) zijn actiever op dit vlak dan de mannen (47%).

Wat culturele activiteiten betreft, volgt het aantal jongeren dat deelnemer of toeschouwer is de tegenovergestelde trend. Terwijl slechts 52 % van de 12-jarigen zegt deel te nemen aan culturele activiteiten of ze bij te wonen, stijgt dat cijfer tot 77 % op 18-jarige leeftijd. **Naarmate jongeren ouder worden, groeit hun interesse in cultuur.** Bij de respondenten van de enquête «Blik op het studentenleven 2023-2024» zien we een gelijke verdeling tussen degenen die deelnemen aan culturele activiteiten en degenen die dat niet doen. De meest voorkomende activiteiten zijn: «bioscoop», «museum-tentoonstelling» en «concert».

In termen van type activiteit of frequentie variëren de sportieve activiteiten, culturele activiteiten en andere bezigheden van jongeren daarentegen weinig met de leeftijd van de ondervraagde persoon. In elk geval is er geen regelmatige dynamiek of logica die de vastgestelde variaties zou kunnen verklaren.

Tot slot gaan leeftijdsveranderingen meestal hand in hand met de individuele ontwikkeling van jongeren. Die correlatie wordt weerspiegeld in het feit dat ze **onafhankelijker worden** van hun ouders in hun keuze van activiteiten, **zelfstandiger gebruik maken van de openbare ruimte** en zich vaker alleen verplaatsen, met het openbaar vervoer of te voet, in plaats van systematisch begeleid te worden door een verantwoordelijke.

Het openbaar vervoer is het meest gebruikte vervoermiddel door jongeren. Naar leeftijden wordt genoemd door

81 % van de meisjes en
74 % van de jongens.

³ perspective.brussels, «Blik op het studentenleven 2023-2024», publicatie op de officiële website, 2025.

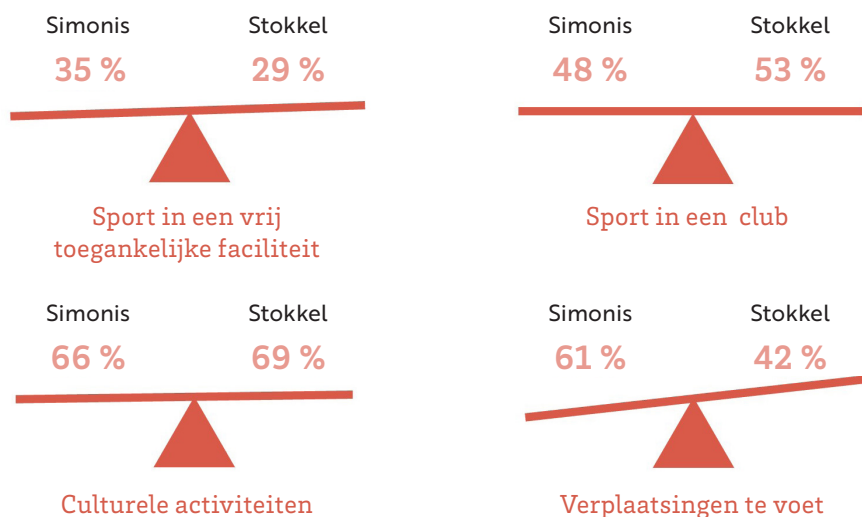
Naar zone

Tot slot vergelijkt de derde indicator, het woongebied, de gegevens verzameld in Simonis met die verzameld in Stokkel.

Hoewel de twee bestudeerde gebieden werden geselecteerd op basis van verschillende sociaal-demografische criteria, zijn de waargenomen sportieve en culturele activiteiten relatief gelijkaardig (zie figuur). Toch zegt 38 % van de jongeren in Simonis dat ze niet genoeg tijd hebben om te sporten, tegenover slechts 26 % in Stokkel. Andersom noemt 22 % van de jongeren in Simonis een gebrek aan interesse als een reden om niet aan sport te doen, terwijl dat in Stokkel 33 % is.

Wat hun waardering voor vrijetijdsvoorzieningen betreft, waren de jongeren die in Simonis werden geïnterviewd over het algemeen minder tevreden dan de jongeren die in Stokkel werden geïnterviewd, wat kan worden verklaard door hun kleine aantal en kleine omvang, in het centrum van de dichtbevolkte stad. Dat maakt de verschillende stadsvernieuwingsprojecten logisch en zorgt ervoor dat die deels een antwoord bieden op het gebrek aan ruimten en oppervlakten.

FIGUUR 4 Vrijetijdspraktijken naar studiezone

61 % van de bevroagde jongeren in Simonis verplaatst zich in hoofdzaak te voet en

42 % van de jongeren in Stokkel, waar meer gebruik wordt gemaakt van de auto.

Vooruitzichten en conclusies

Het is belangrijk om rekening te houden met de stem van jongeren bij de ontwikkeling van overheidsbeleid en bij de stedelijke planning van vrijetijdsvoorzieningen. Hun toenemende autonomie stimuleert hen om zelfstandiger gebruik te maken van de openbare ruimte, zich cultureel te emanciperen, nieuwe sportactiviteiten te ontdekken - kortom, om echte actoren van de stad te worden. De verschillende dynamieken die werden waargenomen in Simonis en Stokkel weerspiegelen praktijken, gewoonten en manieren van doen waar rekening mee moet worden gehouden, maar ook obstakels en diverse tekorten (gebrek aan interesse, aan tijd, aan begeleiding enz.) die moeten worden overwonnen.

Deze publicatie herinnert ons eraan in welke mate het geslacht een onderscheidende en bepalende factor kan zijn in de sportieve, culturele en vrijetijdsactiviteiten van jongeren. Door het gebruik van de voorzieningen, het beheer, de toegankelijkheid en de kwaliteit van de dienstverlening te blijven bestuderen via ontmoetingen met jongeren op het terrein, kan een strategie worden opgesteld om de buurtvoorzieningen voor jongeren optimaal te diversifiëren en het netwerk te versterken, zodat een meer inclusief aanbod wordt ontwikkeld dat aansluit bij de lokale behoeften.

In dezelfde geest, en in lijn met toekomstige demografische, milieu- en stedelijke ontwikkelingen, is het aanmoedigen van het delen van ruimtes en een programmatorische mix een manier om een economisch, maar ook sociaal en duurzaam rendement te vinden voor vrijetijds-, sport- en culturele voorzieningen zoals sporthallen, auditoria, aula's en gymzalen.

Tot slot kan die gegevensinzameling via een enquête onder voorbijgangers op grotere schaal worden gebruikt, waarbij een kwalitatief perspectief wordt geboden dat een aanvulling vormt op de onderzoeken die al zijn uitgevoerd naar sport- en culturele voorzieningen en praktijken, zoals de regionale Stand van zaken van beschikbare voorzieningen, de Blik op het studentenleven 2023/2024 enz.

BRONNEN

CENTRAL, « Victoria Sports Center », publicatie op de officiële website, z.d.

Genard, Jean-Louis, « Démocratisation de la culture et démocratie culturelle, les enjeux actuels », Conseil de la jeunesse d'expression française, 2008, Brussel

OUEST, « Cadol », publicatie op de officiële website, z.d.

perspective.brussels, « Stand van zaken beschikbare voorzieningen », 2024

perspective.brussels, « 22 % van de gebruikers van vrij toegankelijke sportfaciliteiten is vrouw », publicatie op de officiële website, 2025

perspective.brussels, « Blik op het studentenleven 2023 – 2024 », gepubliceerd op de officiële website, 2025

perspective.brussels, « Zone voor Stedelijke Herwaardering », z.d.

BISA, gegevens voor de bevolking
<https://wijkmonitoring.brussels/>

Verantwoordelijke uitgever

Antoine DE BORMAN,
Directeur generaal van
perspective.brussels
Naamsestraat 59 – 1000 BRUSSEL.

De hier gepresenteerde resultaten worden slechts ter informatie gegeven. Ze hebben geen juridisch karakter

De inhoud van deze publicatie overnemen is toegestaan met bronvermelding –
© 2025 perspective.brussels